

OCENA SYTUACJI EKONOMICZNO-FINANSOWEJ SEKTORA BANKÓW SPÓŁDZIELCZYCH W 2002 ROKU¹⁾

1. STRUKTURA SEKTORA

1.1. Liczba banków

Według stanu na 31 grudnia 2002 r. działalność prowadziło 605 banków spółdzielczych, w tym SBR Samopomoc Chłopska oraz Krakowski Bank Spółdzielczy²⁾,

Tabela 1. Liczba banków spółdzielczych w poszczególnych zrzeszeniach według stanu na 31 grudnia 2002 r.

Zrzeszenie	Data przystąpienia do zrzeszenia	Liczba banków					Zmiana	
		31.12. 2001	31.03. 2002	30.06. 2002	30.09. 2002	31.12. 2002	(7-3)	(7-5)
1	2	3	4	5	6	7	8	9
BPS SA*)	–	420	370	363	369	368	-52	5
GBPZ SA	12.03.2002	87	–	–	–	–	–	–
BUG SA	12.03.2002	53	–	–	–	–	–	–
DBR SA	19.07.2002	28	26	7	–	–	–	–
LBR SA	12.03.2002	78	–	–	–	–	–	–
MBR SA	12.03.2002	87	–	–	–	–	–	–
RBR SA	12.03.2002	34	–	–	–	–	–	–
WMBR SA	12.03.2002	53	–	–	–	–	–	–
GBW S.A.	–	104	104	158	157	157	53	-1
PKBR SA	10.05.2002	50	48	–	–	–	-50	–
MR Bank SA	–	67	62	78	78	78	11	0
Banki niezrzeszone	–	1	1	2	2	2	1	0
Razem	–	642	611	608	606	605	-37	-3

*) Bank Polskiej Spółdzielczości SA powstał po połączeniu 6 banków zrzeszających, które nastąpiło poprzez przeniesienie majątku 5 banków zrzeszających na Gospodarczy Bank Południowo-Zachodni SA.

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Problemy i poglądy

---

jako banki niezrzeszone. W ciągu roku sprawozdawczego, w wyniku procesów łączeniowych liczba banków spółdzielczych zmniejszyła się o 37, w tym 31 banków zostało przyłączonych w pierwszym kwartale, 3 w drugim, 2 w trzecim oraz 1 w czwartym.

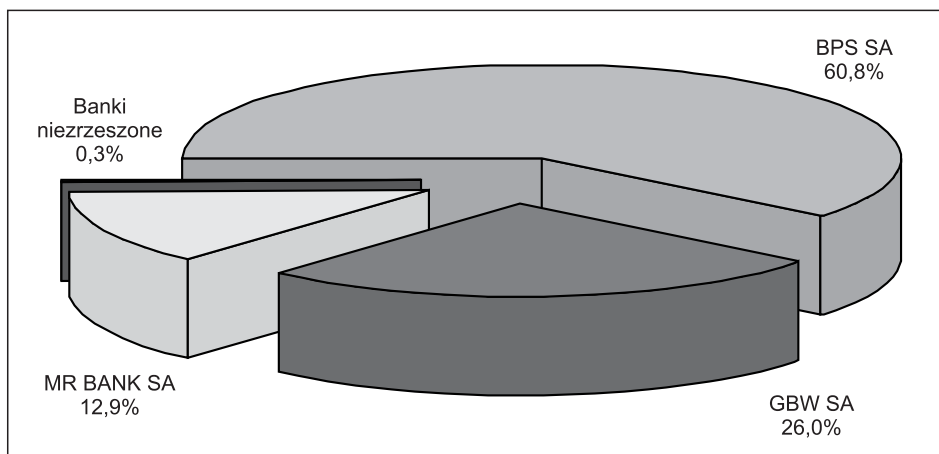
Zasadnicze zmiany organizacyjne w obrębie sektora nastąpiły w I półroczu 2002 r. Polegały one na:

- ❖ ukształtowaniu się nowej struktury banków zrzeszających w wyniku łączenia się dotychczasowych zrzeszeń,
- ❖ przystępowaniu niektórych banków spółdzielczych do zrzeszeń innych niż te, do których przystąpił ich macierzysty bank zrzeszający.

1.2. Banki zrzeszające

Na koniec 2002 r. w sektorze banków spółdzielczych funkcjonowały trzy banki zrzeszające: Bank Polskiej Spółdzielczości SA (BPS SA), Gospodarczy Bank Wielkopolski SA (GBW SA) oraz Mazowiecki Bank Regionalny SA (MR BANK SA).

Rysunek 1. Banki spółdzielcze w poszczególnych zrzeszeniach według stanu na 31 grudnia 2002 r.

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Bank Polskiej Spółdzielczości SA

Dnia 12 marca 2002 r. został zarejestrowany przez sąd Bank Polskiej Spółdzielczości SA, który powstał po połączeniu 6 banków zrzeszających. Połączenie nastąpiło poprzez przeniesienie majątku 5 banków: Banku Unii Gospodarczej SA, Lubelskiego Banku Regionalnego SA, Małopolskiego Banku Regionalnego SA, Rzeszow-

---

Bezpieczny Bank

---

skiego Banku Regionalnego SA, Warmińsko-Mazurskiego Banku Regionalnego SA – na Gospodarczy Bank Południowo-Zachodni SA. W kwietniu 2002 r. dokonano wymiany akcji 6 banków zrzeszających na akcje BPS SA. Przy korzystnym parytecie wymiany akcji banki osiągnęły zyski.

Tabela 2. Parytet wymiany akcji 6 banków zrzeszających na akcje BPS SA (w zł)

Wyszczególnienie	Cena nominalna 1 akcji przed wymianą	Parytet wymiany	Cena emisyjna	Cena 1 akcji po wymianie (2×3×4)	Korzyści z tytułu wymiany 1 akcji (5 – 2)
1	2	3	4	5	6
1. BUG SA	od 112 do 142 ^{*)}	0,59	2,35	od 155,29 do 196,88	od 43,29 do 54,88
2. GBP-Z SA	100	1,00	2,35	235,00	135,00
3. LBR SA	100	0,95	2,35	223,25	123,25
4. MBR SA	100	1,42	2,35	333,70	233,70
5. RBR SA ^{**)}	100	1,37	2,35	321,95	221,95
6. WMBR SA	100	0,90	2,35	211,50	111,50

^{*)} W zależności od ceny emisyjnej akcji.

^{**)} Wymiana dotyczyła tylko akcji opłaconych.

Źródło: Dane LBR SA, opracowanie własne.

W II kwartale 2002 r. umowę zrzeszeniową z BPS SA podpisało 12 banków zrzeszonych w Dolnośląskim Banku Regionalnym SA (DBR SA). W lipcu 2002 r., ze względu na trudną sytuację ekonomiczno-finansową DBR SA, KNB podjęła uchwałę o jego przejściu przez BPS SA³⁾, a 7 banków zrzeszonych w DBR SA przeszło do zrzeszenia BPS SA⁴⁾.

Gospodarczy Bank Wielkopolski SA

W marcu 2002 r. KNB wyraziła zgodę na połączenie Gospodarczego Banku Wielkopolski SA i Pomorsko-Kujawskiego Banku Regionalnego SA (PKBR SA), a w maju Sąd Rejonowy w Poznaniu wpisał połączenie obu banków do Krajowego Rejestru Sądowego. Nie wszystkie banki zrzeszone w PKBR SA zdecydowały się na przejście do zrzeszenia GBW SA – 6 z nich podpisało umowę zrzeszeniową z Mazowieckim Bankiem Regionalnym SA. W II kwartale 2002 r. do zrzeszenia GBW SA przystąpiło 7 banków zrzeszonych w DBR SA oraz 4 banki zrzeszone w BPS SA.

Problemy i poglądy

Mazowiecki Bank Regionalny SA

W II kwartale 2002 r. do zrzeszenia Mazowieckiego Banku Regionalnego SA przeszło 6 banków z PKBR SA oraz 11 z BPS SA. Jednocześnie jeden bank opuścił zrzeszenie MR Banku SA.

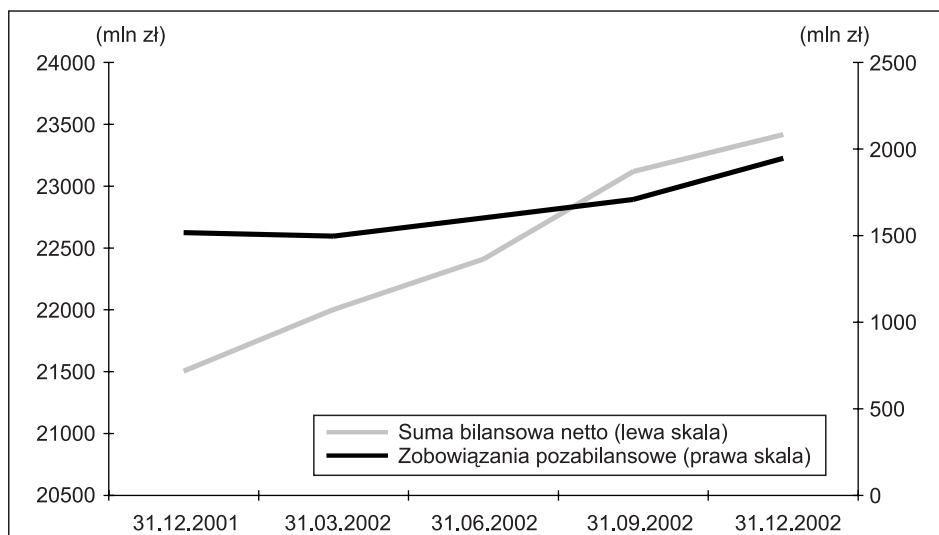
2. PODSTAWOWE DANE I WSKAŹNIKI FINANSOWE

2.1. Podstawowe dane bilansowe

W 2002 r. suma bilansowa netto sektora banków spółdzielczych wzrosła o 8,9% i na koniec roku wynosiła 23.416.268 tys. zł. W strukturze bilansu nie zaobserwowano istotnych zmian.

Należności ogółem netto sektora banków spółdzielczych wynosiły 20.219.698 tys. zł i stanowiły 86,3% sumy bilansowej, a zobowiązania ogółem osiągnęły wartość 19.989.056 tys. zł i stanowiły 85,4% sumy bilansowej. Należności ogółem netto rosły szybciej (o 9,1%) niż zobowiązania ogółem netto (o 8,7%). Szybszy wzrost należności niż zobowiązań dotyczył sektora niefinansowego (odpowiednio wzrost o 12,1% i o 7,3%) oraz sektora instytucji rządowych i samorządowych (odpowiednio wzrost o 49,5% i o 20,5%). Zobowiązania banków spółdzielczych wobec sektora finansowego rosły szybciej (wzrost o 21,6%) niż należności od tego sektora (wzrost o 2,7%).

Rysunek 2. Suma bilansowa netto oraz zobowiązania pozabilansowe netto sektora banków spółdzielczych w okresie 31 grudnia 2001 r.–31 grudnia 2002 r.

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Bezpieczny Bank

Tabela 3. Aktywa sektora banków spółdzielczych z odsetkami według stanu na 31 grudnia 2002 r. (w tys. zł)

Lp.	Wyszczególnienie	31.12. 2001	31.12. 2002	(3 - 2)/2	Struktura	
					31.12. 2001	31.12. 2002
	1	2	3	4	5	6
1	Kasa i operacje z bankiem centralnym	591 334	611 399	3,39%	2,75%	2,61%
2	Należności od sektora finansowego	6 956 732	7 142 360	2,67%	32,35%	30,50%
3	Należności od sektora niefinansowego	11 274 176	12 632 305	12,05%	52,43%	3,95%
4	Należności od sektora instytucji rządowych i samorządowych	297 645	445 033	49,52%	1,38%	1,90%
5	Należności z tytułu zakupu papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu	10 927	6 045	-44,68%	0,05%	0,03%
6	Papiery wartościowe	1 082 178	1 375 287	27,09%	5,03%	5,87%
7	Aktywa trwałe	936 354	1 046 723	11,79%	4,35%	4,47%
8	Inne aktywa	355 955	157 116	-55,86%	1,66%	0,67%
9	Suma bilansowa netto	21 505 300	23 416 268	8,89%	100,00%	100,00%

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

W strukturze aktywów podstawowymi wielkościami były należności od sektora niefinansowego (54,0% sumy bilansowej) i należności od sektora finansowego (30,5% sumy bilansowej). W stosunku do końca 2001 r. w sumie bilansowej zaobserwowano spadek udziału należności od sektora finansowego (o 1,9 p.p.) i wzrost udziału należności od sektorów: niefinansowego (o 1,5 p.p.) oraz instytucji rządowych i samorządowych (0,5 p.p.). Należności od sektora instytucji rządowych i samorządowych stanowiły niewielki ułamek aktywów sektora banków spółdzielczych (1,9%), jednakże w analizowanym okresie ich udział systematycznie się zwiększał.

Głównym źródłem finansowania działalności banków spółdzielczych są zobowiązania wobec sektora niefinansowego, które na koniec 2002 r. stanowiły 75,1% sumy bilansowej. W 2002 r. zobowiązania te wzrosły o 7,3%.

Według stanu na 31 grudnia 2002 r. zobowiązania wobec sektora finansowego stanowiły 2,0% sumy bilansowej, a zobowiązania wobec instytucji rządowych i samorządowych 8,3% sumy bilansowej. W 2002 r. zobowiązania te wzrosły odpowiednio o: 21,6% i 20,5%.

Problemy i poglądy

Tabela 4. Pasywa sektora banków spółdzielczych z odsetkami według stanu na 31 grudnia 2002 r. (w tys. zł)

Lp.	Wyszczególnienie	31.12. 2001	31.12. 2002	(3 - 2)/2	Struktura	
					31.12. 2001	31.12. 2002
	1	2	3	4	5	6
1	Operacje z bankiem centralnym	0	0	-	0,00%	0,00%
2	Zobowiązania wobec sektora finansowego	389 642	473 952	21,64%	1,81%	2,02%
3	Zobowiązania wobec sektora niefinansowego	16 384 218	17 577 424	7,28%	76,19%	75,07%
4	Zobowiązania wobec sektora instytucji rządowych i samorządowych	1 608 063	1 937 680	20,50%	7,48%	8,27%
5	Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	0	0	-	0,00%	0,00%
6	Zobowiązania z tytułu emisji własnych papierów wartościowych	0	0	-	0,00%	0,00%
7	Inne pasywa	672 833	742 382	10,34%	3,13%	3,17%
8	Rezerwy celowe na zobowiązania pozabilansowe	791	697	-11,93%	0,00%	0,00%
9	Rezerwa na ryzyko ogólne	29 754	48 844	64,16%	0,14%	0,21%
10	Kapitały (fundusze), zobowiązania podporządkowane oraz rezerwa na ryzyko i wydatki nie związane z podstawową działalnością banku sprawozdającego	1 928 573	2 272 398	17,83%	8,97%	9,70%
11	Wynik w trakcie zatwierdzania	898	-1 984	-320,85%	0,00%	-0,01%
12	Wynik roku bieżącego*)	490 527	364 875	-	2,28%	1,56%
13	Suma bilansowa netto	21 505 300	23 416 268	8,89%	100,00%	100,00%

*) Do lutego 2002 r. – wynik bieżący brutto, od marca 2002 r. – wynik bieżący netto.

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

2.2. Dane pozabilansowe

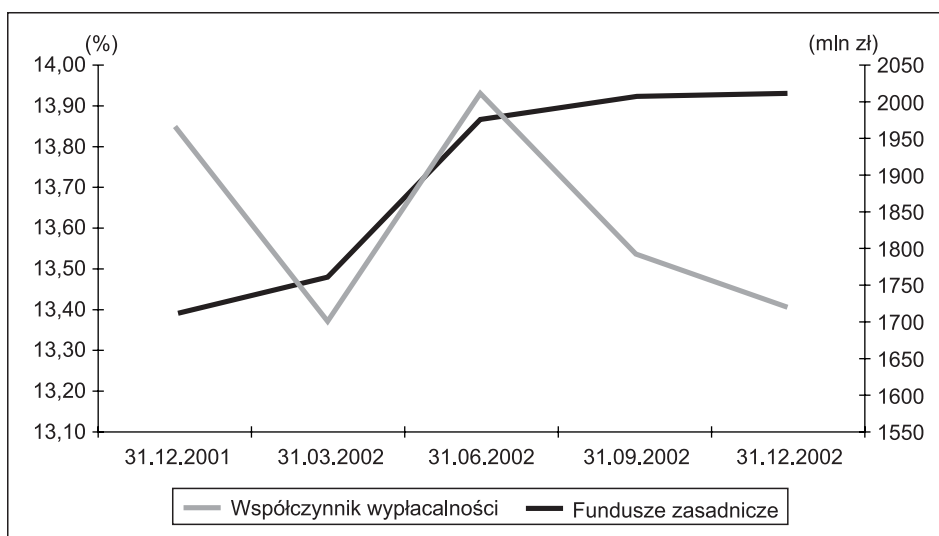
W 2002 r. zobowiązania pozabilansowe ogółem netto wzrosły o 28,4% i na koniec roku wynosiły 1.946.641 tys. zł, stanowiąc 8,3% sumy bilansowej netto. W analizowanym okresie ich relacja do sumy bilansowej zwiększyła się o 1,3 p.p.

2.3. Współczynnik wypłacalności i fundusze własne

Współczynnik wypłacalności obniżył się o 0,5 p.p. i na koniec 2002 r. wynosił średnio 13,4%. W 11 bankach spółdzielczych wskaźnik ten był niższy od 8%.

W okresie grudzień 2001 – grudzień 2002 fundusze własne⁶⁾ sektora banków spółdzielczych zwiększyły się o 14,4% i na koniec 2002 r. wynosiły 2.078.687 tys. zł. Średni poziom funduszy własnych w banku spółdzielczym wynosił 3.436 tys. zł, co odpowiada 891 tys. euro⁷⁾.

Rysunek 3. Współczynnik wypłacalności i fundusze zasadnicze⁵⁾ sektora banków spółdzielczych w okresie 31 grudnia 2001 r.–31 grudnia 2002 r.

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Na koniec 2002 r. 6 banków spółdzielczych nie osiągnęło wielkości funduszy własnych na poziomie 300 tys. euro (1.156 tys. zł). Przy uwzględnieniu bieżącego wyniku finansowego netto oraz wyniku w trakcie zatwierdzania, cztery z nich nie osiągnęłyby wymaganego progu kapitałowego. Proóg 500 tys. euro przekroczyło 406 banków (67,1% sektora), w tym próg 1 mln euro – 172 banki (28,4%). Cztery banki

---

Problemy i poglądy

Tabela 5. Współczynnik wypłacalności i wymogi kapitałowe w sektorze banków spółdzielczych w okresie 31 grudnia 2001 r.–31 grudnia 2002 r.

Wyszczególnienie	Jedn.	31.12.2001	30.06.2002	31.12.2002
1	2	3	4	5
Współczynnik wypłacalności	%	13,86	13,94	13,42
Całkowity wymóg kapitałowy	tys. zł	1 573 448	1 178 596	1 239 450
Wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka kredytowego	tys. zł	1 048 963	1 172 411	1 197 240
Wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka koncentracji wierzytelności	tys. zł	–	4 525	41 031
Wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka rynkowego	tys. zł	916	1 257	771
Wymóg kapitałowy pozostały	tys. zł	523 569	403	408

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

przekraczają próg 5 mln euro (KBS Kraków, BSR Kraków, SBR Samopomoc Chłopska oraz BS Katowice).

2.4. Strata skumulowana

Według stanu na 31 grudnia 2002 r. 40 banków spółdzielczych wykazało stratę z lat ubiegłych, 5 – stratę w trakcie zatwierdzania, a 5 – stratę bieżącą netto.

Strata skumulowana netto sektora banków spółdzielczych (21.108 tys. zł) zmniejszyła się w analizowanym okresie o 22,7%. Na koniec 2002 r. wykazało ją 50 banków, jednakże jej udział w funduszach zasadniczych był w większości przypadków nieznaczący. Tym niemniej w jednym z banków strata skumulowana netto w stosunku do funduszy zasadniczych wynosiła 64,6%. Sytuacja, w której zysk bieżący netto i zysk w trakcie zatwierdzania nie pokrywały straty skumulowanej, dotyczyła 8 banków.

2.5. Jakość należności

W okresie grudzień 2001 – grudzień 2002 należności zagrożone brutto rosły trzykrotnie szybciej niż należności ogółem brutto, co doprowadziło do pogorszenia się jakości należności (o 0,9 p.p.).

Na koniec 2002 r. wskaźnik jakości należności ogółem z odsetkami wynosił 5,9%. W 54 bankach spółdzielczych wskaźnik jakości należności przekraczał 10%, a w 26 kształtował się na poziomie 0%.

Udział należności zagrożonych w należnościach od sektora niefinansowego wzrósł o 1,2 p.p. w stosunku do końca 2001 r. Według stanu na 31 grudnia 2001 r. wskaźnik

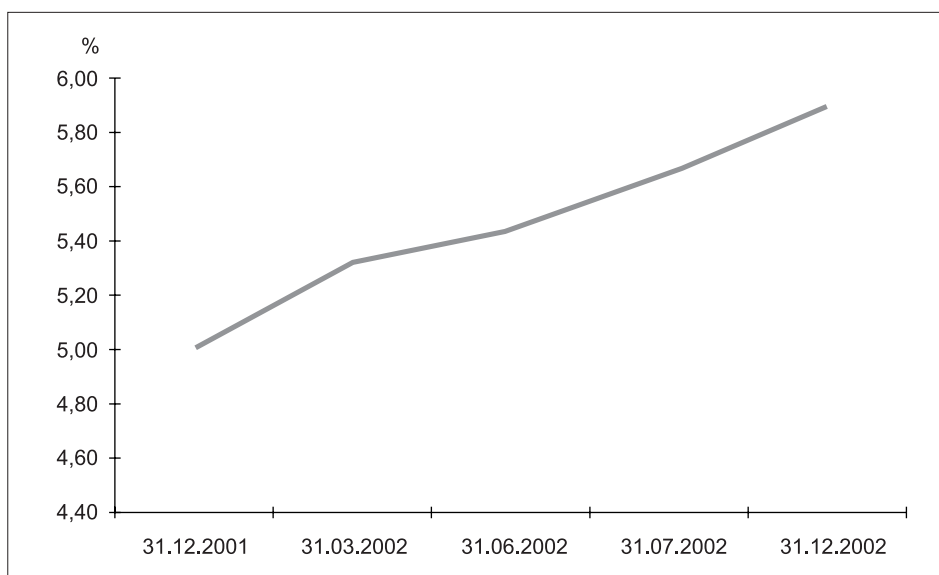

Bezpieczny Bank

Rysunek 4. Jakość należności w sektorze banków spółdzielczych w okresie 31 grudnia 2001 r.–31 grudnia 2002 r.

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

ten kształtował się na poziomie 7,9%, natomiast na koniec 2002 r. udział należności zagrożonych w należnościach od sektora niefinansowego wyniósł 9,1%.

2.6. Efektywność

W okresie grudzień 2001 r.–grudzień 2002 r. w efektywności sektora banków spółdzielczych nie odnotowano znaczących zmian.

W analizowanym okresie wskaźniki rentowności liczone dla wyniku finansowego netto – rentowność aktywów (ROA netto) (1,6%) oraz rentowność obrotu (10,0%) zwiększyły się odpowiednio o 0,1 oraz o 2,3 p.p. Wskaźnik rentowności funduszy zasadniczych netto (ROE) wyniósł na koniec grudnia 2002 r. 18,1% (obniżył się w porównaniu z grudniem 2001 r. o 0,4 p.p.). Zmiany wartości wskaźników rentowności funduszy zasadniczych i obrotu liczonych dla wyniku finansowego brutto wykazywały takie same tendencje jak dla wyniku finansowego netto, natomiast rentowność aktywów brutto (ROA brutto) zmniejszyła się w stosunku do grudnia 2001 r. o 0,1 p.p.

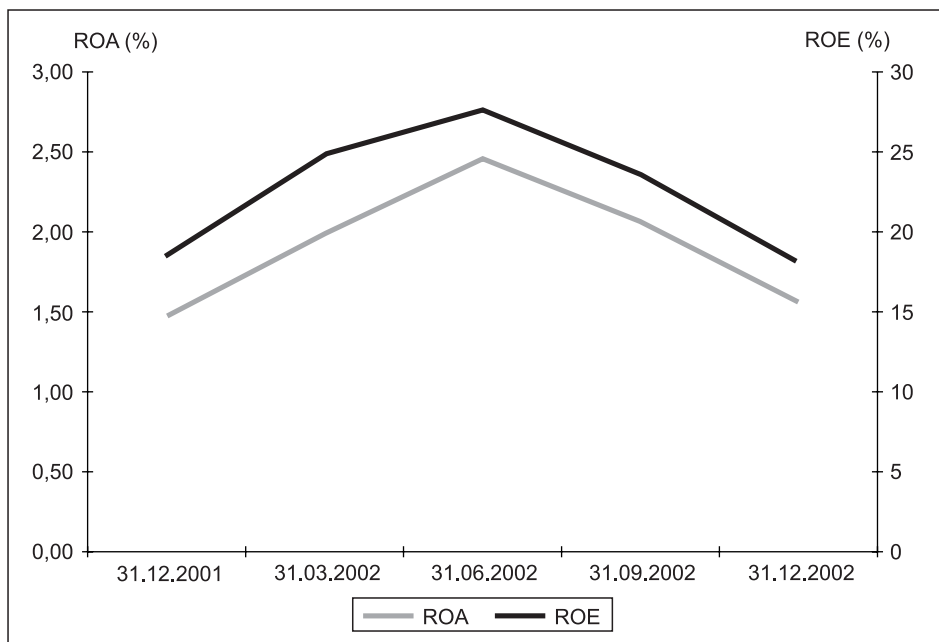
Wskaźnik obciążenia wyniku działalności bankowej saldem rezerw wyniósł 6,5%, co oznacza spadek w porównaniu z końcem 2001 r. o 0,9 p.p. Jednocześnie w anali-

---

Problemy i poglądy

Rysunek 5. Zmiany wskaźników ROA i ROE w sektorze banków spółdzielczych w okresie 31 grudnia 2001 r.–31 grudnia 2002 r.

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

zowanym okresie zwiększyło się obciążenie wyniku finansowego brutto kosztami działania (o 7,0 p.p.). Marża odsetkowa wyniosła 6,4%, a jej wartość zmniejszyła się w stosunku do grudnia 2001 r. o 0,9 p.p.

2.7. Przychody i koszty

W okresie grudzień 2001 r.–grudzień 2002 r. koszty ogółem spadały szybciej (spadek o 13,5%) niż przychody ogółem (spadek o 11,6%). Jednocześnie koszty odsetek spadały blisko dwukrotnie szybciej (40,1%) niż przychody z tytułu odsetek (22,8%). Odwrotna zależność występowała w przypadku przychodów i kosztów z tytułu prowizji (przychody wzrosły o 17,6%, a koszty o 3,5%). Koszty działania wzrosły o 5,5%. Korzystne dla banków zmiany przychodów i kosztów przyczyniły się do osiągnięcia dodatniego wyniku finansowego na każdym rodzaju działalności.

Na strukturę przychodów i kosztów sektora znaczący wpływ wywierały obniżki stóp procentowych.

Na koniec 2002 r. największy udział w przychodach ogółem banków spółdzielczych miały przychody z tytułu odsetek (67,7%) oraz przychody z tytułu prowizji

---

Bezpieczny Bank

(18,5%). W okresie grudzień 2001–grudzień 2002 w przychodach ogółem zmniejszył się udział przychodów z tytułu odsetek (o 9,9 p.p.), a wzrósł przychodów z tytułu prowizji (o 4,6 p.p.).

Jednocześnie na skutek przeszacowania wartości akcji banków, które stały się akcjonariuszami BPS SA, znaczącą dynamiką wzrostu charakteryzowały się przychody z udziałów, akcji, pozostałych papierów wartościowych, innych instrumentów finansowych o zmiennej kwocie dochodu (wzrost o 4.491,4%). Bardzo dynamicznie wzrastały również przychody z operacji finansowych (wzrost o 2.925,1%). Na koniec 2002 r. udział tych przychodów w przychodach ogółem był niewielki i wynosił odpowiednio: 0,1% i 2,2%.

Na koniec 2002 r. największy udział w kosztach ogółem miały koszty działania banku (45,6%) i koszty odsetkowe (31,2%). Na przestrzeni roku udział kosztów z tytułu odsetek w kosztach ogółem zmniejszył się o 13,8 p.p., a kosztów z tytułu prowizji wzrósł o 0,2 p.p. Bardzo dynamicznie wzrastały koszty operacji finansowych (wzrost o 566,5%), jednakże udział tej pozycji w kosztach ogółem pozostał nieznaczący (0,6%).

2.8. Wynik finansowy brutto i netto

Na koniec 2002 r. wynik finansowy brutto sektora banków spółdzielczych wyniósł 504.911 tys. zł, a wynik finansowy netto 364.875 tys. zł. W analizowanym okresie oba wyniki zwiększyły się odpowiednio o 2,9% i 15,4%.

2.9. Wynik działalności bankowej

Na koniec 2002 r. wynik działalności bankowej wyniósł 2.202.486 tys. zł i był o 4,5% wyższy niż w analogicznym okresie roku ubiegłego. W okresie grudzień 2001 – grudzień 2002 w wyniku działalności bankowej zwiększył się udział wyników: z tytułu prowizji (o 3,4 p.p.), z operacji finansowych (o 2,8 p.p.) oraz z pozycji wymiany (o 0,1 p.p.), natomiast zmalał udział wyniku z tytułu odsetek (o 6,6 p.p.). Na koniec 2002 r. wynik z tytułu odsetek stanowił 67,8%, wynik prowizyjny – 29,1%, wynik operacji finansowych – 2,8%, a wynik z pozycji wymiany – 0,1% wyniku działalności bankowej.

2.10. Brakująca kwota rezerw celowych

Na koniec 2002 r. brakująca kwota rezerw celowych na należności i zobowiązania pozabilansowe wynosiła 1.023 tys. zł, z czego 5,0% stanowiły brakujące rezerwy na należności i zobowiązania pozabilansowe wątpliwe, a 88,0% – brakujące rezerwy na należności i zobowiązania pozabilansowe stracone.

Według stanu na 31 grudnia 2002 r. brakującą kwotę rezerw celowych na należności i zobowiązania pozabilansowe wykazało 65 banków spółdzielczych (10,7%

Problemy i poglądy

Tabela 6. Brakująca kwota rezerw celowych na należności i zobowiązania pozabilansowe według stanu na 31 grudnia 2002 r.

Kategoria należności / zobowiązań pozabilansowych	Wartość w analizowanym okresie (tys. zł)		Przyrost / spadek (%)	Struktura (%)		Zmiana (p.p.)
	31.12.2001	31.12.2002		31.12.2002 / 31.12.2001	31.12.2001	
1	2	3	(3 - 2) / 2	4	5	5 - 4
Normalne	134	47	-64,89	36,79	4,59	-32,20
Pod obserwacją	1	5	449,45	0,25	0,49	0,24
Poniżej standardu	46	20	-56,09	12,52	1,96	-10,57
Wątpliwe	1	51	9007,14	0,15	4,99	4,83
Stracone	183	900	392,05	50,28	87,98	37,70
Razem	364	1023	181,21	100,0	100,0	×

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

wszystkich banków spółdzielczych), w tym tylko w 3 bankach udział brakującej rezerwy celowej w rezerwie wymaganej przekraczał 10,0%.

Brakująca kwota rezerw celowych na należności i zobowiązania pozabilansowe stanowiła średnio dla jednego banku 2,9% kwoty wymaganych rezerw celowych. Najwyższy wskaźnik wyniósł 25,5%, przy czym kwota brakującej rezerwy celowej w tym banku stanowiła 203,2% wyniku finansowego netto, co oznacza, że utworzenie rezerw w wymaganych wielkościach doprowadziłoby do powstania straty. Utworzenie brakujących rezerw obniżyłoby wyniki finansowe w 2 bankach, jednakże nie doprowadziłoby do powstania w nich straty.

2.11. Depozyty

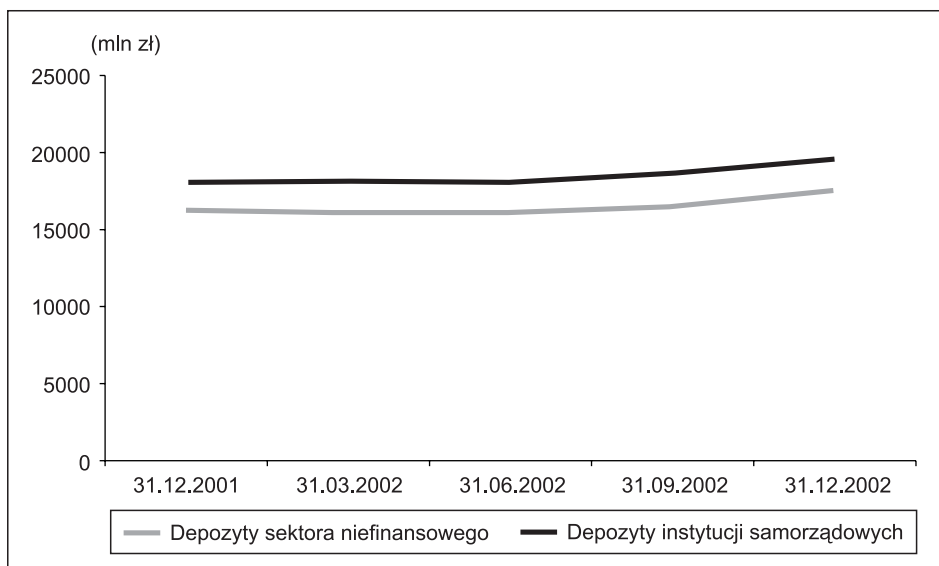
Na koniec 2002 r. w depozytach ogółem przeważały depozyty sektora niefinansowego (89,3%), przy czym 81,4% depozytów ogółem stanowiły depozyty gospodarstw domowych⁸⁾.

W 2002 r. dynamicznie rosły depozyty podmiotów gospodarczych (o 43,7%), których udział w depozytach ogółem wyniósł 5,3%.

Drugą pozycję w strukturze depozytów ogółem stanowiły depozyty sektora instytucji rządowych i samorządowych (9,8%), z czego 97,6% przypadało na depozyty instytucji samorządowych, których wartość w analizowanym czasie wzrosła aż o 21,0%. W okresie grudzień 2001 – grudzień 2002 znacznie zmniejszyła się wartość depozytów instytucji rządowych szczebla centralnego (spadek o 20,5%), jednakże udział depozytów od tych podmiotów w depozytach ogółem był marginalny (0,2%). Depozyty sektora finansowego miały niewielki udział w depozytach ogółem (0,9%), chociaż ich wartość zwiększyła się w analizowanym okresie o 46,9%.

Bezpieczny Bank

Rysunek 6. Depozyty sektora niefinansowego i instytucji samorządowych w sektorze banków spółdzielczych w okresie 31 grudnia 2001 r.–31 grudnia 2002 r.

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Tabela 7. Struktura terminowa depozytów sektora niefinansowego i instytucji samorządowych według stanu na 31 grudnia 2002 r.

Rodzaj depozytów	Depozyty sektora niefinansowego	Depozyty instytucji samorządowych	Depozyty sektora niefinansowego i instytucji samorządowych	tys. zł		Depozyty sektora niefinansowego i instytucji samorządowych
				%	%	
Depozyty bieżące	30,88	79,21	35,56	5 412 503	1 489 341	6 901 944
Depozyty terminowe i zablokowane	68,22	20,65	63,61	11 959 248	388 217	12 347 465
Odsetki od depozytów	0,90	0,14	0,83	158 214	2 720	160 934
Razem	100	100	100	17 529 965	1 880 278	19 410 243

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

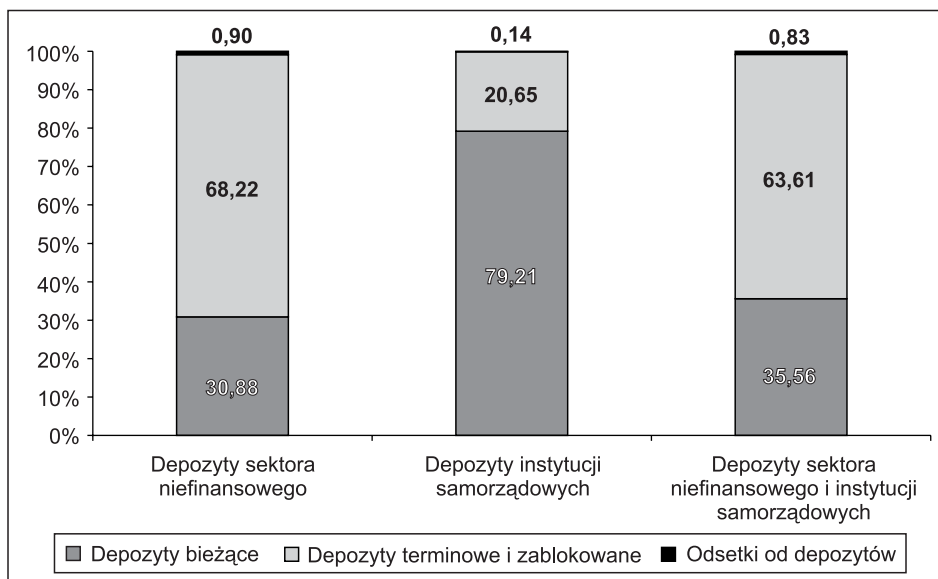
Problemy i poglądy

W strukturze terminowej depozytów sektora niefinansowego depozyty terminowe i zablokowane stanowiły 68,2%, depozyty bieżące – 30,9%, a odsetki od depozytów – 0,9% (tabela 7).

Na koniec 2002 r. depozyty terminowe i zablokowane sektora niefinansowego wzrosły o 4,4%, podczas gdy depozyty bieżące tego sektora zwiększyły się o 16,7%. W strukturze depozytów instytucji samorządowych przeważały depozyty bieżące (79,2%) – były one zatem kategorią ponadtrzykrotnie większą od depozytów terminowych i zablokowanych (20,6%). Dzięki obniżkom stóp procentowych zmalały odsetki wypłacane przez banki (o ponad 30%).

Rysunek 7. Struktura terminowa depozytów sektora niefinansowego i instytucji samorządowych w sektorze banków spółdzielczych według stanu na 31 grudnia 2002 r.

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

2.12. Podsumowanie

Sytuacja finansowa sektora banków spółdzielczych w 2002 r. nieznacznie się pogorszyła. Spadł średni współczynnik wypłacalności, pogorszyła się jakość należności, więcej banków odnotowało stratę skumulowaną netto. Jednocześnie nie odnotowano znaczących zmian w efektywności sektora. Średnie wartości wskaźników nadal były na zadowalającym poziomie. Pogorszenie się sytuacji finansowej sektora było

Bezpieczny Bank

związane z niekorzystnym kształtowaniem się sytuacji gospodarczej kraju, wywierającej wpływ na kondycję podmiotów gospodarczych. W analizowanym okresie znacznie zmniejszyła się liczba banków nie spełniających ustawowych wymogów kapitałowych (na koniec 2001 r. 44 banki spółdzielcze miały fundusze własne niższe niż 300 tys. euro, natomiast na koniec 2002 r. 6 banków).

3. BANKI SPÓŁDZIELCZE W POSZCZEGÓLNYCH ZRZESZENIACH

Według stanu na 31 grudnia 2002 r. 368 banków spółdzielczych zrzeszonych było w BPS SA, 157 w GBW SA, a 78 w MR Bank SA. Ponadto funkcjonowały dwa banki niezrzeszone. Banki zrzeszone w BPS SA posiadały największe udziały w sumie bilansowej, depozytach i funduszach własnych sektora banków spółdzielczych.

Statystyczny bank w zrzeszeniach MR Bank SA i GBW SA charakteryzował się wyższymi depozytami, należnościami i funduszami własnymi niż bank w BPS SA. We wszystkich zrzeszeniach w statystycznym banku były zatrudnione przeciętnie 44 osoby, a w placówce 9 osób.

Tabela 8. Podstawowe dane i wskaźniki dla banków spółdzielczych w poszczególnych zrzeszeniach według stanu na 31 grudnia 2002 r.

Wyszczególnienie	Jedn.	Sektor bs	Zrzeszenie			
			BPS SA	GBW SA	MR Bank SA	Niezrzeszone
1	2	3	4	5	6	7
Liczba banków	–	605	368	157	78	2
Liczba placówek ^{*)}	–	2 444	1 422	674	286	62
Liczba osób zatrudnionych	–	26 875	15 333	7 650	3 273	619
Średnia liczba osób zatrudnionych w banku	–	44	42	49	42	310
Średnia liczba osób zatrudnionych w placówce	–	9	9	9	9	10
Aktywa netto na 1 zatrudnionego	tys. zł	871	865	822	934	1 310
Wynik finansowy netto na 1 zatrudnionego	tys. zł	14	15	12	10	14
Udział w sektorze bs						
Suma bilansowa netto	%	100	56,63	26,85	13,06	3,46
Należności ogółem brutto	%	100	55,29	27,77	13,59	3,36

Problemy i poglądy

1	2	3	4	5	6	7
Depozyty sektora niefinansowego oraz sektora instytucji samorządowych	%	100	56,76	26,59	13,27	3,38
Fundusze własne	%	100	56,17	27,06	14,21	2,57
Zysk netto	%	100	64,01	24,78	8,89	2,32
Statystyczny bank						
Suma bilansowa netto	tys. zł	38 705	36 034	40 044	39 204	405 345
Depozyty sektora niefinansowego oraz sektora instytucji samorządowych	tys. zł	32 083	29 938	32 871	33 024	328 126
Fundusze własne	tys. zł	3 436	3 173	3 583	3 786	26 669
Fundusze własne	tys. euro	891	823	930	982	6 919
Zysk netto	tys. zł	603	635	576	416	4 236
ROA netto	%	1,56	1,76	1,44	1,06	1,05
ROE netto	%	18,08	20,03	17,37	11,71	15,48
Rentowność obrotu netto	%	9,97	10,95	9,33	7,24	7,71
Współczynnik wypłacalności (WW)	%	13,42	13,42	13,17	14,39	11,36
Udział należności zagrożonych w należnościach ogółem (AQ)	%	5,90	6	5,22	6,19	8,65
Koszty działania banku / koszty ogółem	%	45,60	45,06	47,37	46,03	38,66

*) Oddziały, przedstawicielstwa, filie, ekspozytury i inne placówki obsługi klienta.

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Średni bank z BPS SA charakteryzował się najwyższą rentownością i niższymi kosztami działania. Na wyższe wyniki finansowe w bankach zrzeszonych w BPS SA miały m.in. wpływ przychody z przeszacowania akcji BPS SA.

Najniższą rentownością oraz równocześnie najwyższym współczynnikiem wypłacalności charakteryzował się średni bank zrzeszony w MR Bank SA (rysunek 8).

Najlepszą jakość należności wykazał średni bank zrzeszony w GBW SA (udział należności zagrożonych w należnościach ogółem był o 0,7 p.p. niższy od średniego udziału w sektorze banków spółdzielczych). Najgorszym średnim wskaźnikiem jakości należności charakteryzowały się banki niezrzeszone (8,7%) oraz banki ze zrzeszenia MR Bank SA (6,2%), co przełożyło się na niższą rentowność niż średnia notowana w sektorze (rysunek 9).

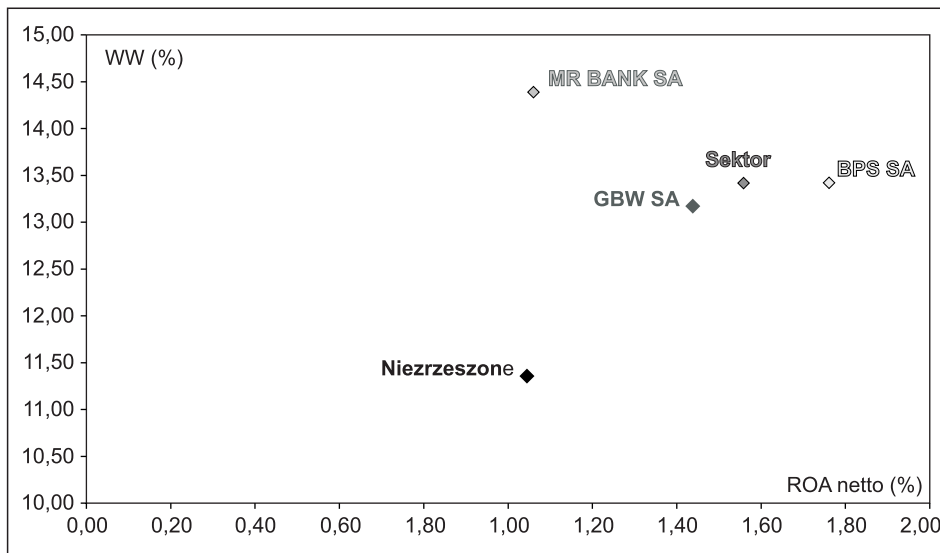

Bezpieczny Bank

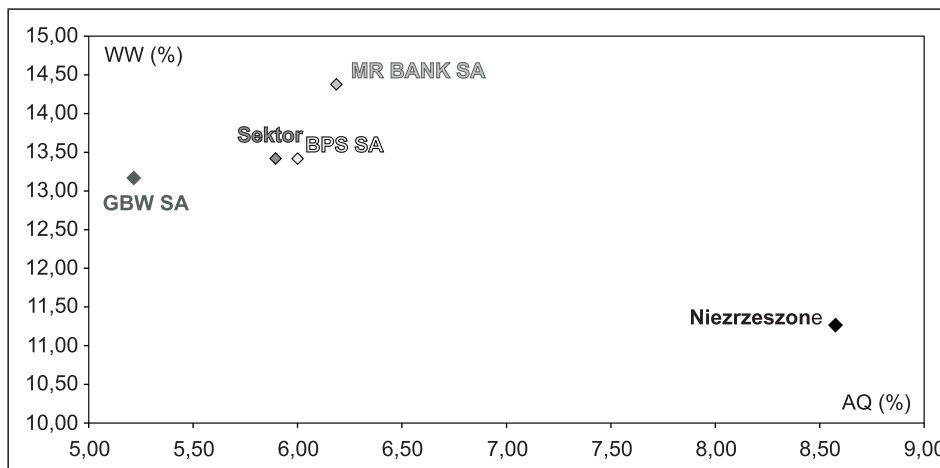

Rysunek 8. ROA netto a współczynnik wypłacalności w sektorze banków spółdzielczych według stanu na 31 grudnia 2002 r.

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Rysunek 9. Jakość należności a współczynnik wypłacalności w sektorze banków spółdzielczych według stanu na 31 grudnia 2002 r.

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Problemy i poglądy

Jeżeli pominiemy banki niezrzeszone, w których jakość należności była najniższa, to można zaobserwować następującą zależność: gorszej jakości należności towarzyszył wyższy poziom współczynnika wypłacalności.

4. SEKTOR BANKÓW SPÓŁDZIELCZYCH NA TLE SEKTORA BANKÓW KOMERCYJNYCH ORAZ SPÓŁDZIELCZYCH KAS OSZCZĘDNOŚCIOWO-KREDYTOWYCH

4.1. Porównanie sektora banków spółdzielczych z sektorem banków komercyjnych

Na koniec 2002 r. aktywa sektora banków spółdzielczych stanowiły 5,3% aktywów sektora banków komercyjnych. Na uwagę zasługuje relatywnie wysoki udział sektora spółdzielczego w należnościach ogółem (7,1%), depozytach sektora niefinansowego i instytucji samorządowych (7,2%), wyniku finansowym brutto i netto (odpowiednio: 12,4% i 14,4%). Ponadto sektor banków spółdzielczych charakteryzował się lepszą rentownością i jakością należności.

Słabą stroną sektora banków spółdzielczych była m.in. niska efektywność w zakresie zarządzania kosztami. Na koniec 2002 r. średni udział kosztów działania w wyniku działalności bankowej wynosił 65,3% i był wyższy o 9,9 p.p. od średniego wskaźnika w sektorze banków komercyjnych. Ponadto udział kosztów działania w kosztach ogółem w bankach spółdzielczych wynosił średnio 45,6%, natomiast w bankach komercyjnych był znacznie niższy i wynosił 3,9%.

Na koniec 2002 r. w bankach spółdzielczych zatrudnionych było 26.875 osób (co stanowiło 20,4% liczby zatrudnionych w bankach komercyjnych). Zysk wypracowany w ubiegłym roku przez jednego zatrudnionego w banku spółdzielczym wynosił 14 tys. zł i był prawie o 30% niższy niż w banku komercyjnym.

Liczba placówek banków spółdzielczych stale rośnie (wzrost o 1.349 w ciągu roku; statystyczny bank spółdzielczy zwiększył liczbę placówek o 2) i na koniec 2002 r. wynosiła 2.444 (banki komercyjne posiadały 9.914 placówek). Liczba zatrudnionych w bankach spółdzielczych wzrosła (o 470 osób), natomiast w bankach komercyjnych zmalała (o 6.932 osoby) (tabela 9, str. 72).

4.2. Porównanie sektora banków spółdzielczych ze spółdzielczymi kasami oszczędnościowo-kredytowymi

W 2002 r. liczba członków spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych (SKOK-ów) wzrosła o 33,6% i na koniec analizowanego roku wynosiła 701.386 osób. Liczba placówek wzrosła o 243 i wynosiła 923. W ubiegłym roku wartość aktywów zwiększyła się o 37,9%. Równie szybko rosły depozyty kas (dynamika 44,4%) i kredyty (dynamika 34,4%). Natomiast banki spółdzielcze w 2002 r. charakteryzowały się

Bezpieczny Bank

Tabela 9. Podstawowe dane i wskaźniki dla sektora banków spółdzielczych na tle sektora banków komercyjnych według stanu na 31 grudnia 2002 r.

Wyszczególnienie	Jedn.	Sektor banków spółdzielczych	Sektor banków komercyjnych	3/4 (%) lub 3-4 (p.p.)
1	2	3	4	5
Liczba banków	liczba	605	62	975,81
Liczba placówek ^{*)}	liczba	2 244	9 914	24,65
Liczba osób zatrudnionych (w kraju i za granicą)	liczba	26 875	132 044	20,35
Średnia liczba osób zatrudnionych w placówce	liczba	9	13	66,59
Aktywa netto na 1 zatrudnionego	tys. zł	871	3 361	25,92
Wynik finansowy netto na 1 zatrudnionego	tys. zł	14	19	70,96
Suma bilansowa netto	tys. zł	23 416 268	443 808 380	5,28
Zobowiązania ogółem	tys. zł	19 989 056	348 314 638	5,74
Depozyty sektora niefinansowego oraz sektora instytucji samorządowych	tys. zł	19 410 243	271 242 881	7,16
Fundusze zasadnicze	tys. zł	2 018 058	37 139 593	5,43
Zobowiązania pozabilansowe ogółem netto	tys. zł	1 946 641	1 149 773 281	0,17
Przychody ogółem, w tym:	tys. zł	3 660 058	390 457 877	0,94
przychody z tytułu odsetek	tys. zł	2 478 635	33 647 101	7,37
Koszty ogółem, w tym:	tys. zł	3 155 147	386 388 015	0,82
koszty odsetek	tys. zł	985 296	19 513 104	5,05
koszty działania banku	tys. zł	1 438 658	14 889 619	9,66
Zysk (strata) brutto	tys. zł	504 911	4 069 862	12,41
Zysk (strata) netto	tys. zł	364 875	2 526 352	14,44
ROA netto	%	1,56	0,57	0,99
ROE netto	%	18,08	6,80	11,28
Rentowność obrotu netto	%	9,97	0,65	9,32
Współczynnik wypłacalności	%	13,42	14,44	-1,02
Fundusze własne	tys. zł	2 078 687	38 402 363	5,41
Należności ogółem brutto	tys. zł	20 718 924	292 565 411	7,08
Należności zagrożone ogółem brutto	tys. zł	1 221 935	50 887 746	2,40
Udział należności zagrożonych w należnościach ogółem	%	5,90	17,39	-11,50

^{*)} Oddziały, przedstawicielstwa, filie, ekspozytury i inne placówki obsługi klienta.

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Problemy i poglądy

Tabela 10. Sektor banków spółdzielczych w porównaniu ze spółdzielczymi kasami oszczędnościowo-kredytowymi według stanu na 31 grudnia 2002 r.

Pozycja	Banki spółdzielcze (1)			Spółdzielcze Kasy Oszczędnościowo- -Kredytowe (2)			Udział SKOK w sektorze banków spółdzielczych (2)/(1) (%)			
	31.12. 2001	31.12. 2002	Zmia- na	31.12. 2001	31.12. 2002	Zmia- na	1999	2000	2001	2002
Aktywa netto (tys. zł)	21 505 300	23 416 268	8,89%	1 777 100	2 451 000	37,92%	5,75	6,68	8,26	10,47
Wartość depozytów (tys. zł)	17 888 195	19 410 243	8,51%	1 558 300	2 250 000	44,39%	5,78	6,66	8,71	11,59
Należności od sek. niefin. netto (tys. zł)	11 274 176	12 632 305	12,05%	1 235 500	1 660 000	34,36%	8,30	8,60	10,96	13,14
Liczba placó- wek	1 349	2 444	1 095	680	923	243	23,05	30,24	50,41	37,77

Źródło: Dane NBP, Rzeczpospolita, opracowanie własne.

slabszą dynamiką wzrostu tych wielkości (aktywa wzrosły o 8,9%, depozyty o 8,5%, a należności od sektora niefinansowego netto o 12,1%).

Z roku na rok można zaobserwować systematyczny wzrost udziału depozytów i należności SKOK-ów w porównywalnych wielkościach sektora spółdzielczego. Na koniec 2002 r. suma depozytów przyjętych przez SKOK-i odpowiadała 11,6% depozytów banków spółdzielczych, a suma kredytów udzielonych 13,1%. Liczby te potwierdzają, że SKOK-i stają się coraz bardziej konkurencyjne wobec sektora banków spółdzielczych, przejmując część ich aktualnych i potencjalnych klientów.

Przypisy

- ¹⁾ Analiza spółdzielczego sektora bankowego została przeprowadzona na podstawie wstępnych danych sprawozdawczych banków – przed weryfikacją przez audytorów.
- ²⁾ Krakowski Bank Spółdzielczy, zrzeszony do kwietnia 2002 r. w Małopolskim Banku Regionalnym SA, otrzymał 8 maja 2002 r. zgodę KNB na wyjście ze struktur zrzeszenia i usamodzielnienie się. Fundusze własne banku przekraczają 5 mln euro. Dnia 2 stycznia 2003 r. Krakowski Bank Spółdzielczy podpisał umowę na czas nieokreślony o współpracy z BPS SA.
- ³⁾ Uchwała nr 178/KNB/02 podjęta na podstawie art. 147 ust. 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe.

Bezpieczny Bank

- ⁴⁾ W II kwartale 2002 r. z 26 banków spółdzielczych zrzeszonych w DBR SA 12 przeszło do BPS SA, 7 do GBW SA, a 7 pozostało w DBR SA (od 19 lipca 2002 r. banki te zrzeszone były w BPS SA).
- ⁵⁾ Fundusze zasadnicze w banku spółdzielczym obejmują: wpłacony fundusz udziałowy, fundusz zasobowy oraz fundusz rezerwowy.
- ⁶⁾ Zgodnie z art. 127 ustawy Prawo bankowe oraz uchwałą nr 6/2001 KNB.
- ⁷⁾ Przy kursie z dnia 31 grudnia 2000 r. 1 euro = 3,8544 zł.
- ⁸⁾ Depozyty gospodarstw domowych obejmują depozyty przedsiębiorców indywidualnych, osób prywatnych i rolników indywidualnych.